

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ОБ’ЄДНАННЯ
“АГЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ”**

ЗВІТ З ОЦІНЮВАННЯ ПРОЕКТУ

“ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ, ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ ТА АДВОКАТІВ З ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ”

Автор: Іванюк І. В., науковий співробітник відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Національної Академії Педагогічних Наук України, заступник голови правління громадської організації “Об’єднання “Агенція розвитку освітньої політики”

*Оцінювання здійснено на замовлення
Міжнародного фонду “Відродження”
в рамках програми “Демократична практика”*

Київ - 2015

ЗМІСТ

Подяка	с. 3
Умовні скорочення	с. 4
I. Резюме	с. 5-6
II. Методологія оцінювання проекту	с. 7-9
III. Опис проекту	с. 10-12
IV. Отримані дані	с. 13-24
1. Проблеми та перешкоди застосування нового антикорупційного законодавства	с. 13
2. Попередній рівень обізнаності учасників семінару з новим антикорупційним законодавством	с. 14
3. Застосування отриманих під час семінарів знань на практиці	с. 16
4. Учасники та експерти про необхідність подальшого навчання	с. 18
5. Оцінювання організаційного та інформаційно-методичного забезпечення заходу	с. 21
6. Сильні та слабкі сторони проекту	с. 23
V. Рекомендації	с. 24
VI. Висновки	с. 24
VII. Додатки	с. 25
7.1 Інструкція з запитаннями для проведення індивідуальних інтерв'ю з учасниками проекту, які брали участь в семінарі “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”	с. 25
7.2 Інструкція з запитаннями для проведення індивідуальних інтерв'ю з керівником проекту та експертами, які проводили навчання семінарі “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”	с. 26
7.3 Опитувальник для учасників семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”	с. 27
7.4 Тести для учасників семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”	с. 29
7.5 Результати тестування учасників семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”	с. 32
7.6 Програма семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”	с. 33

ПОДЯКА

Автор звіту з оцінювання Проекту висловлює щирю вдячність за допомогу під час проведення дослідження таким особам:

- **Баран Лілія Петрівна**, менеджер програми “Демократичні ініціативи” Міжнародного фонду “Відродження”;
- **Буроменський Михайло Всеволодович**, професор, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної Академії правових наук України, член делегації України у Групі держав Ради Європи проти корупції (2006-2012), президент Харківської громадської організації “Інститут прикладних гуманітарних досліджень”;
- **Кохан Валерія Павлівна**, кандидат юридичних наук, юрист юридичної компанії “М. А. Консалтинг”;
- **Сердюк Олександр Васильович**, професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук;
- **Сіверс Роберт**, директор департаменту антикорупційної політики Міністерства юстиції України;
- **Учасникам семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”** з Харківської, Полтавської, Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Дніпропетровської, Київської, Вінницька областей, які погодились дати інтерв’ю.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ГО – громадська організація

МФВ – Міжнародний фонд “Відродження”

МЮУ – Міністерство юстиції України

НАДУ – Національна академія державного управління при Президентові України

НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції

ОДА – обласна державна адміністрація

ПРООН – Програма розвитку Організації об’єднаних націй в Україні

РДА – районна державна адміністрація

I. РЕЗЮМЕ

Оцінювання проекту № 49262 “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України”, реалізованого ГО “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” за фінансової підтримки МФВ проводилось І. В. Іванюк незалежним експертом з оцінювання та моніторингу проектів протягом 20.04.2015 - 10.05.2015.

Фокус оцінювання: з’ясувати наскільки якісне було інформаційно-методичне та організаційне забезпечення серії семінарів в рамках проекту; визначити чи варто продовжувати діяльність проекту та яка для цього потрібна інституційна підтримка.

Використано якісні та кількісні методи дослідження: контент-аналіз, індивідуальні інтерв’ю з учасниками семінару, з експертами і керівником Проекту.

Під час проведення дослідження було визначено, що серед основних перешкод для застосування нового антикорупційного законодавства в Україні можна виділити: серйозний супротив з боку політичних еліт, які є, одночасно, економічними елітами; плінність кадрів в державному апараті; фактор, що державні службовці не є провідниками політики державної влади чи місцевого самоврядування; відсутність достатніх ресурсів держави для початку виконання антикорупційними органами своїх функцій в повному об’ємі; відсутність широкої та системної просвітницької кампанії.

Практично всі респонденти вважають, що для вирішення цих проблем потрібна стійка і послідовна державна політика в забезпеченні застосування антикорупційного законодавства; підтримка роботи з правоохоронними органами в напрямку розслідування і покарання корупції; організація високоякісної інформаційної кампанії, яка включатиме в себе соціальну рекламу; організація системної просвітницької кампанії; забезпечення дієвого громадського контролю на всіх рівнях.

З’ясовано, що попередній рівень обізнаності учасників семінарів з новим антикорупційним законодавством був досить низький, лише третина респондентів (31%) “прочитали тексти повністю й уважно”.

Отримані дані свідчать, що більше половини опитаних респондентів застосували отримані під час семінару знання під час роботи. Найбільш корисними для роботи на практиці виявились такі питання, що розглядались на семінарі: фінансовий контроль – 75%, конфлікт інтересів – 63%; діяльність уповноважених органів (посадових осіб) з запобігання корупції – 17%; загальна характеристика законодавства – 13%; правила етичної поведінки – 8%.

Бажання взяти участь у наступних семінарах з питань застосування нового антикорупційного законодавства висловило 92% опитаних учасників. Основними причинами продовжити навчання є отримання роз’яснень щодо певних аспектів нового законодавства, яке вступило в силу 26.04.2015р.; підвищення кваліфікації; спілкування з колегами з різних організацій.

Серед тем з нового антикорупційного законодавства, які треба більш детально обговорити під час нових семінарів, 71% респондентів визначили фінансовий контроль (заповнення декларації державного службовця в 2015 році), 25% - конфлікт інтересів (підпорядкування осіб/організацій, перевірки на конфлікт інтересів), 4% - діяльність уповноважених органів з запобігання корупції (механізм діяльності НАКЗ та уповноважених підрозділів по боротьбі з корупцією).

Визначено сильні та слабкі сторони реалізованого проекту. Сильні сторони включають в себе: досвідчених експертів; цільову аудиторію слухачів, якісні роздаткові матеріали; тренінги в обласних центрах; визначені ключові проблеми; практичну спрямованість семінарів; обмін досвідом; підтримка МЮУ, організаційний рівень заходів. Слабкими сторонами є обмежена кількість охоплених областей (вісім областей); обмежена кількість слухачів з області (не охоплено всі райони); обмежена категорія слухачів (переважно державні службовці).

За умови продовження реалізації проекту, на думку експертів, варто зосередитись на таких моментах: удосконалити формат проведення заходу; уточнити і деталізувати тематику семінарів/тренінгів відповідно до результатів проведених заходів; проводити додатковий цільовий відбір учасників семінару/тренінгу, змінювати фокус навчання в залежності від цільової групи аудиторії; приділити більше часу і уваги практичним кейсам і ситуаціям; застосувати практику “раннє попередження”; провести тренінги в усіх областях України; надрукувати додаткову кількість методичних матеріалів.

Висновки.

1. Проект № 49262 “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України” досягнув всіх очікуваних результатів. Виконавець проекту ГО “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” за кількісними показниками перевиконав свої зобов’язання (проведено 6 семінарів замість 5-ти, охоплено 236 осіб замість 150-ти).

2. Організаційний рівень заходів в рамках проекту оцінюється на “5” за 5-ти бальною шкалою.

3. Інформаційно-методичне забезпечення проекту представлено на високому професійному рівні, про що свідчать відгуки учасників заходів. Проект продемонстрував практично-орієнтовані результати своєї діяльності.

4. Діяльність, розпочата в рамках проекту, потребує подальшої реалізації та фінансової підтримки з боку донорів.

II. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ПРОЕКТУ

Оцінювання проекту “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України”, реалізованого ГО “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” за фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження” проводилось Іванюк Іриною Володимирівною

(<http://scholar.google.com.ua/citations?user=85TQvQ4AAAAJ&hl=ru>)

незалежним експертом з оцінювання та моніторингу проектів, заступником Голови правління ГО “Об’єднання “Агенція розвитку освітньої політики” на замовлення програми “Демократична практика” МФВ. Позиція МФВ може не співпадати з думкою автора дослідження.

Фокус оцінювання: з’ясувати наскільки якісне було інформаційно-методичне та організаційне забезпечення серії семінарів в рамках проекту; визначити чи варто продовжувати діяльність проекту та яка для цього потрібна інституційна підтримка.

Терміни проведення. Дослідження тривало з 20.04.2015 по 10.05.2015. Збір емпіричних даних відбувався у період з 24.04.2015 по 30.04.2015.

Географія дослідження. Структуровані інтерв’ю по телефону з учасниками шести семінарів, реалізованих в рамках проекту, проводились у Харківській, Полтавській, Львівській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Дніпропетровській, Київській, Вінницькій областях. Для аналізу були використані матеріали анкетування учасників семінарів, яке проводила ГО “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” після кожного семінару. Таким чином, географічно охоплено схід, захід і центр країни, що обумовлено затвердженням планом реалізації проекту.

Методи й інструменти дослідження. Використано якісні та кількісні методи дослідження: контент-аналіз, індивідуальні інтерв’ю з учасниками семінару, з експертами і керівником Проекту.

Контент-аналіз проектної пропозиції, проміжного, фінального звіту за Проектом здійснювався з метою виявити наскільки поставлені завдання відповідають отриманим результатам.

Контент-аналіз даних, які були зібрані ГО “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” через анкетування учасників шести семінарів здійснювався з метою з’ясування рівня обізнаності учасників і наявності складнощів у розумінні окремих тем нового законодавства та оцінювання рівня успішності семінарів.

Контент-аналіз роздаткових матеріалів для учасників семінару, включаючи програму заходу, було здійснено для оцінювання рівня інформаційно-методичного забезпечення учасників заходу.

Метод експертного опитування через індивідуальні інтерв’ю було обрано для отримання необхідної інформації, визначеної в Протоколі дослідження (див. Додаток 7.2), і відображеної в знаннях, думках і оцінках респондентів, які є компетентними особами, мають відповідний досвід

викладацької роботи та входили до робочих груп з розробки пакету антикорупційних законів України, прийнятих Верховною Радою України.

Індивідуальні інтерв'ю з учасниками семінару було проведено для того, щоб з'ясувати таку інформацію: чи використовують учасники отримані знання на практиці; які теми, що розглядались на семінарі, виявились для них найбільш корисними, а які потребують більш детального роз'яснення; яким чином вони оцінюють організаційний та інформаційно-методичний рівень забезпечення семінарів тощо (див. Додаток 7.1).

Вибірка. В дослідженні було використано умовно випадковий тип вибірки представників цільової аудиторії. Респонденти серед учасників семінарів обиралися за принципом умовно випадкової вибірки, тобто дослідниця на власний розсуд вибирала представників цільової аудиторії, які забезпечать найбільш достовірні результати. Відбір було здійснено таким чином: а) списки кожного семінару були стратифіковані по областях й алфавіту; б) за алфавітом визначено кожне п'яте, дев'яте і п'ятнадцяте прізвище в кожному з восьми списків, в) у разі відсутності зв'язку з абонентом або відмовою дати інтерв'ю, обирався наступний за алфавітом респондент. Під час проведення інтерв'ю ми враховували гендерний аспект.

У рамках дослідження було проведено 28 інтерв'ю: 24 з учасниками семінарів; 3 інтерв'ю з експертами проекту, які безпосередньо проводили навчання; 1 інтерв'ю з керівником проекту. Усі учасники інтерв'ю були поінформовані щодо цілей оцінювання проекту. Анонімність висловлювань респондентів у звіті забезпечено шляхом уникнення імен.

У рамках опосередкованого роздаткового опитування, яке проводила ГО "Інститут прикладних гуманітарних досліджень", 236 учасників самостійно заповнили опитувальні листи.

Підходи до аналізу. Процес роботи з учасниками семінарів; експертами і керівником проекту фіксувався на аудіо носіях. На основі аудіо запису було підготовлено стенограму, яку використано під час аналізу.

Аналітичний процес *аналізу та інтерпретації якісних даних* мав чотири фази:

- 1) тематичне кодування стенограм інтерв'ю / утворення категорій;
- 2) утвердження категорій;
- 3) аналіз дискурсу / інтерпретація матеріалу;
- 4) репрезентація даних у звіті й формулювання висновків та рекомендацій.

Канонами якісної методологічної традиції продиктована структура й стиль викладення матеріалу у звіті, підготовленому за результатами дослідження. Було використано метод подання результатів, який Н. Дензін та І. Лінкольн, автори численних посібників з якісної методології в соціальних дослідженнях та педагогічних наукових розвідок, визначають терміном "бриколаж", що якнайкраще ілюструє стратегічний і креативний процес комунікації дослідником складної соціальної ситуації, поєднуючи ("монтажуючи") різні методи, техніки репрезентації та інтерпретації

емпіричного матеріалу. У результаті ми отримали текст, який відтворює різнобічну картину, представляє різні голоси респондентів, різноманітні думки, кути погляду на предмет дослідження.

Аналіз та інтерпретація кількісних даних проводився з використанням програми Excel. Таким чином, звіт містить наочне представлення даних у формі графіків та їх кількісний опис.

Обмеження дослідження та фактори, які могли вплинути на його результати. Враховуючи специфіку роботи представників цільової групи Проекту, нам довелося відмовитися від проведення анкетування серед них. Ми зробили припущення, що швидше та надійніше буде отримати інформацію через проведення інтерв'ю з ними, але це обмежувало обсяг інформації, яку ми хотіли б отримати від респондентів.

В списках реєстрації учасники семінарів вказували робочий або мобільний телефони, але не всі респонденти відповідали на незнайомий номер, який відображався на мобільному телефоні.

Частина учасників семінару звільнилась з роботи через зменшення розміру пенсій для працюючих пенсіонерів або зміну місця роботи, тому вони відразу відмовлялись від інтерв'ю.

Один з експертів проекту мешкає в м. Стразбурзі (Франція), під час збору емпіричних даних він не мав можливості вийти на зв'язок, тому з ним інтерв'ю не відбулось.

Умовно випадкова вибірка, яка була обрана через загальне обмеження часом, фінансовими і людськими ресурсами, також певною мірою обмежує репрезентативність і достовірність отриманих результатів.

III. ОПИС ПРОЕКТУ

Проект № 49262 “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України” виконувався Харківською міською громадською організацією “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” (Інститут). Президент Інституту – Буроменський М. В., професор, д.ю.н.

Організація працює з 1999 року. За цей час накопичено значний досвід професійної діяльності в проведенні фундаментальних аналітичних досліджень, що мають суттєве значення для реформування українського законодавства, в здійсненні законопроектних робіт, в проведенні масштабних соціологічних досліджень, в організації заходів з захисту прав людини.

Головні напрямки діяльності Інституту: боротьба з корупцією в Україні; захист прав людини; сприяння судовій реформі в Україні; вдосконалення виборчого законодавства та практики; соціологічні дослідження.

В складі Інституту створено три спеціалізованих центри: Аналітичний центр, Експертно-консультативний центр, Центр прикладної соціології та прогнозування (www.iahg.com.ua). Інститут приймав активну участь в аналітичних дослідженнях за тематикою корупції, підготовці відповідних законопроектів, проводив численні тренінги та інші навчальні заходи для працівників державних органів (особливо, суддів та прокурорів), з метою забезпечення більш ефективного застосування антикорупційного законодавства.

Інститут здійснює проекти завдяки підтримці Організації Об'єднаних Націй, Організації з Безпеки і Співробітництва в Європі, Ради Європи, Агентства США з міжнародного розвитку, Уряду Канади, МФВ та інших донорів.

Термін реалізації проекту: 08.12.2014 - 19.03.2015.

Проект впроваджувався за фінансової підтримки двох донорів – МФВ і ПРООН Україна. Загальний бюджет проекту становив – 388 600 грн., внесок МФВ – 250 000 грн.

Актуальність проектної пропозиції пов'язана з прийняттям пакету антикорупційних законів 2014 року і необхідності в їх коректному правозастосуванні для подолання корупції в державі.

Реформування національної системи протидії корупції є одним з найбільш складних компонентів суспільних трансформацій сучасної України, від успішності якого в значній мірі залежить можливість вирішення інших завдань.

З прийняттям пакету антикорупційних законів, що суттєво доповнили та змінили законодавчу основу протидії корупції, склалась принципово нова ситуація. Наявність політичної волі до подолання корупції, зміцніле громадянське суспільство, очищення системи правоохоронних органів та державних інституцій загалом дають унікальний шанс нарешті зробити

реальні кроки для руйнації стереотипу України як “безнадійно корумпованої країни”. Але використання цього шансу в значній мірі залежить від адекватності розуміння та ефективності застосування нового законодавства працівниками державних інститутів, що мають його застосовувати.

Основними цільовими групами антикорупційних законів є державні службовці, працівники органів прокуратури, уповноваженими державою на здійснення своїх функцій та адвокати. Діяльність проекту спрямована на підвищення кваліфікації зазначених груп осіб шляхом проведення регіональних тренінгів з навчання застосування нового антикорупційного законодавства.

Мета проекту – створення передумов для підвищення здатності працівників уповноважених державних органів ефективно та адекватно застосовувати нове антикорупційне законодавство; поглиблення їх фахової підготовки та формування навиків для проведення інформаційно-освітніх заходів у своїх колективах.

Планом реалізації проекту було передбачено: а) створення колективу експертів-викладачів, що об’єднає розробників відповідних законопроектів, науковців, викладачів провідних юридичних вузів, практиків, спільними зусиллями яких буде підготовлено навчальні модулі по ключовим темам нового антикорупційного законодавства, що будуть максимально адаптовані до потреб практики; б) проведення п’яти тренінгів, 150 учасників яких отримають системні знання по найбільш важливим темам та можливість використання цих знань на рівні відомчих заходів з підвищення кваліфікації; в) проведення аналізу сприйняття учасниками тренінгів найбільш суперечливих моментів законодавства та практики застосування, визначення рекомендації щодо подальших заходів для підвищення кваліфікації, покращення інформаційно-методичного забезпечення, внесення змін до законодавства.

Аналіз звіту реалізації проекту, програми проведених семінарів, списки учасників свідчать про те, що в ході реалізації проекту було проведено таку роботу:

- проведено *робочу зустріч експертів* проекту у офісі ПРООН в м. Києві (24.12.2014 р.), на якій обговорено формат регіональних семінарів для державних службовців з питань застосування нового антикорупційного законодавства України; визначено теми інформаційних сесій семінарів, погоджено організаційні аспекти заходів;
- *проведено шість регіональних семінарів* “Питання застосування нового антикорупційного законодавства” у м. Харкові (23.12.2014 р., 33 учасника, в тому числі 13 осіб з Полтавської області), у м. Львові (29.01.2015 р., 33 учасника), у м. Івано-Франківську (30.01.2015 р., 54 учасника, в тому числі 15 осіб з Чернівецької області), у м. Дніпропетровську (04.02.2015 р., 36 учасників), у м. Києві (03.03.2015 р., 34 учасника), у м. Вінниці (05.03.2015 р., 46 учасників). Загальна кількість учасників – 236 осіб;

- розроблено і опубліковано тиражем у 200 екземплярів роздаткові матеріали для семінарів у формі основних законодавчих актів нового антикорупційного законодавства України, прийнятих 14 жовтня 2014 року;
- проведено моніторинг проекту та узагальнено результати анкетування учасників семінарів за підсумками 6-ти заходів;
- розроблено тести для учасників двох останніх семінарів і проведено тестування на знання нового антикорупційного законодавства на останніх двох семінарах;
- підготовлено методичні матеріали для державних службовців з практичними прикладами та кейсами за 4-ма основними модулями у сфері нового антикорупційного законодавства: загальна характеристика; інституційне забезпечення системи запобігання корупції; правила етичної поведінки у механізмі запобігання корупції; запобігання і врегулювання конфлікту інтересів; питання фінансового контролю діяльності державних службовців;
- проведено відповідну PR-компанію.

IV. ОТРИМАНІ ДАНІ

1. Проблеми та перешкоди застосування нового антикорупційного законодавства в Україні.

На думку респондентів, існує велика кількість проблем і перешкод для застосування нового антикорупційного законодавства в Україні. Визначимо п'ять основних причин на основі аналізу інтерв'ю з експертами проекту.

Головна проблема – це **серйозний супротив з боку політичних еліт, які є, одночасно, економічними елітами.**

“В умовах зростання бізнес і економічного менеджменту в державі, боротьба з корупцією шкодить бізнес інтересам еліт. Тому є верогідність імітації боротьби за рахунок показових процесів, притягнення до відповідальності дрібних корупціонерів ” (Експерт 1)

“Перешкодою є дефекти політичної волі” (Експерт 2)

З цим пов'язана друга проблема - **плинність кадрів в державному апараті,** яка впливає на послідовність державної політики в антикорупційному питанні.

“Недовіра державних службовців до нового антикорупційного законодавства й ефективності його застосування” (Експерт 4)

Наступна проблема - **державні службовці не є провідниками політики державної влади чи місцевого самоврядування.**

“Чиновники отримують мізерну зарплату і чекають на можливість її збільшити за рахунок неправомірної вигоди” (Експерт 1)

“Неналежна якість адміністрування. Діють наслідки “людського чинника” (сила звичок, консервативність, небажання щось змінювати або ж змінювати на шкоду собі)” (Експерт 2)

“Неповна готовність усіх державних структур, що прямо чи непрямо залучені у новій інституційній системі протидії і попередження корупції до реалізації встановлених механізмів протидії корупції” (Експерт 4)

Фінансова складова відіграє одну з головних ролей в цьому питанні через **відсутність достатніх ресурсів держави для початку виконання антикорупційними органами своїх функцій в повному об'ємі.**

“В державі немає якісного, неупередженого, не корумпованого репресивного апарату, що повинен карати корупцію” (Експерт 1)

Відсутність широкої та системної просвітницької кампанії також є серйозною перешкодою для застосування нового антикорупційного законодавства.

“На місцях досить часто не розуміють нове антикорупційне законодавство. Воно досить складне, має складний понятійний апарат. Це означає, що людей слід навчити, як його правильно виконувати саме в сфері запобігання корупції” (Експерт 1)

“Підходи антикорупційного законодавства надто радикальні для простого посадовця і з точки зору розуміння і з точки зору застосування” (Експерт 2)

“Недостатня кількість фахівців, які могли б виступати професійними тренерами” (Експерт 3)

Практично всі респонденти вважають, що для вирішення цих проблем, перш за все, **потрібна стійка і послідовна державна політика в забезпеченні застосування антикорупційного законодавства.**

“Самі по собі закони працювати не будуть. Підтримка "народу" тут буде не дуже активною. Але на подолання корупції в країні чекає переважна більшість населення. З врахуванням цього і слід будувати державну політику. Тут завдання і для держави і для донорів у формуванні стратегій такої політики” (Експерт 1)

“Міністерство юстиції на сьогодні продовжує виконувати функцію органу відповідального за формування та реалізацію антикорупційної політики, що дозволяє залучити у якості співорганізаторів будь-який із державних органів” (Експерт 3)

Потрібно забезпечити підтримку роботи з правоохоронними органами в напрямку розслідування і покарання корупції.

“Потрібна цільова робота з державними органами в сфері запобігання корупції – це є центральним питанням” (Експерт 1)

Також респонденти вважають за доцільне організувати високоякісну **інформаційну кампанію, яка включатиме в себе соціальну рекламу.**

“Хочу підкреслити важливість інформаційних програм. Їх має бути більше, а зміст має оновлюватись і поглиблюватись. Щоб потім, коли почне діяти в повному обсязі нова модель, було менше проблем” (Експерт 2)

Водночас з інформаційною кампанією треба організувати **системну просвітницьку кампанію.** До неї мають бути залучені не тільки викладачі з НАДУ, а й громадські організації, які займаються цими питаннями, отримуючи фінансову підтримку від донорів.

“Необхідно продовжувати реалізацію проектів за підтримки донорів та організацій-партнерів з висвітлення нового антикорупційного законодавства у формі тренінгів, конференцій для обміну пропозиціями і досвідом експертів у цій сфері, охопити більш широкі категорії державних службовців” (Експерт 4)

“З огляду на велику кількість працівників правоохоронних органів, аудиторія слухачів на семінарах буде розширена. Це може викликати потребу збільшення фінансових ресурсів і необхідність залучення ширшого кола донорів” (Експерт 3)

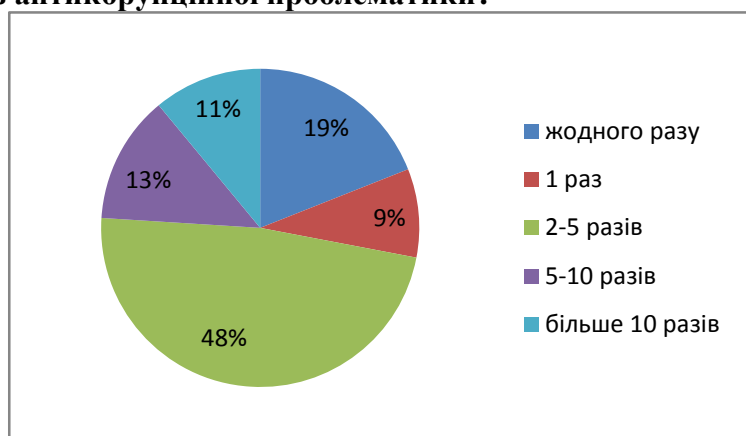
“Варто подумати над створенням “гарячої” лінії на сайті Міністерства юстиції щодо надання консультації державним службовцям з практичного застосування антикорупційного законодавства” (Експерт 4)

Також потрібно **забезпечити дієвий громадський контроль на всіх рівнях.** *“Можливо, слід говорити про створення громадської платформи, яка б об’єднала громадські організації, основним напрямком яких є протидія корупції” (Експерт 4).*

2. Попередній рівень обізнаності учасників семінару з новим антикорупційним законодавством

Для оцінювання доцільності і ефективності навчальних семінарів, які проводились в рамках Проекту, важливо було з'ясувати наявність попереднього досвіду участі респондентів у начальних заходах з антикорупційної тематики. Це дозволяє побачити, чи мали можливість державні службовці на курсах підвищення кваліфікації НАДУ або на інших семінарах отримати актуальні знання з нового законодавства. Результати опитування, яке провів Інститут, свідчать про те, що більше чверті респондентів або зовсім не проходили таке навчання (19%), або проходили “1 раз” - (9%). Відповіді іншої частини респондентів, які брали участь у навчальних заходах, розподілились таким чином: 48% - “2-5 разів”, 13% - “5-10 разів”, 11% - “більше 10 разів” (див. Діаграма 1).

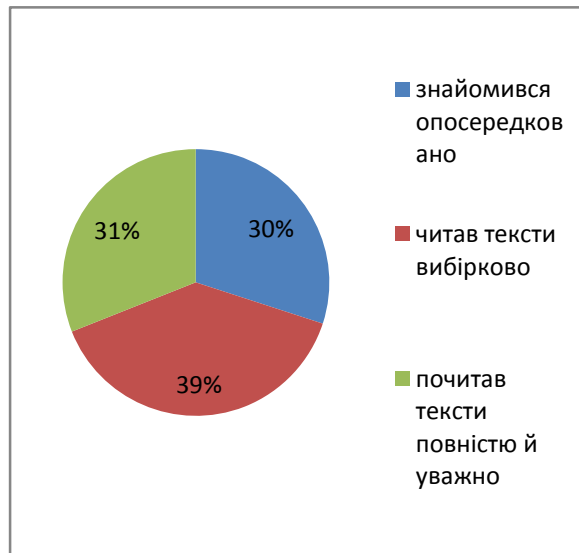
Діаграма 1. Чи доводилось Вам протягом останніх двох років приймати участь в начальних заходах з антикорупційної проблематики?

З огляду на актуальність вивчення і застосування на практиці знань нового антикорупційного законодавства, ми вважаємо, що навчальних заходів для державних службовців проводиться не достатньо на державному рівні.

Отримані Інститутом результати опитування учасників семінару, свідчать про те, що респонденти мають різну ступінь самостійного ознайомлення з новим антикорупційним законодавством. Значна частина учасників (39%) обрали варіант “вибіркового читання”, тобто ознайомлення з тими положеннями, що мають більшу дотичність до сфери їх службових або особистих інтересів. “Прочитали тексти повністю й уважно” лише 31% респондентів, що є не достатньо високою питомою вагою. Негативним показником є те, що майже третина учасників (30%) зазначила, що ознайомилась з новим антикорупційним законодавством опосередковано, тобто з повідомлень ЗМІ, вражень колег і близьких (див. Діаграма 2).

Діаграма 2. Чи вдалось Вам раніше (до сьогоднішнього заходу) ознайомитись з новим антикорупційним законодавством?

3. Застосування отриманих під час семінарів знань на практиці

Під час інтерв'ю **54% опитаних респондентів** серед учасників заходу заявили про те, що мали можливість застосувати отримані під час семінару знання на практиці:

“Я працюю по цьому профілю, тому постійно використовую отримані знання” (Полтава 1)

“Постійно використовую знання, бо я працюю в антикорупційному відділі головним спеціалістом з питань запобігання та виявлення корупції реєстраційної служби” (Полтава 2)

“В роботі використовую постійно, до того ж вступив у дію новий Закон” (Чернівці 1)

Респонденти навели такі приклади застосування нових знань щодо нового антикорупційного законодавства: “під час надання кваліфікації діям правопорушників та складання відповідних протоколів про скоєння корупційного діяння” (Київ 1); “при вивченні листів від громадян, при підготовці їм відповідей з наданням відповідних посилань на Закон, який вступив в дію з 26.04.2015” (Київ 2); “при підготовці проектів рішень виконкому міської ради” (Вінниця 1).

“Для працівників ми постійно проводимо семінари, оперативні наради і я роблю для колег інформаційні довідки, використовуючи матеріали з семінару” (Вінниця 3)

“У нас в районі була ситуація, пов'язана з конфліктом інтересів і знання, отримані під час семінару, мені знадобились” (Дніпропетровськ 2)

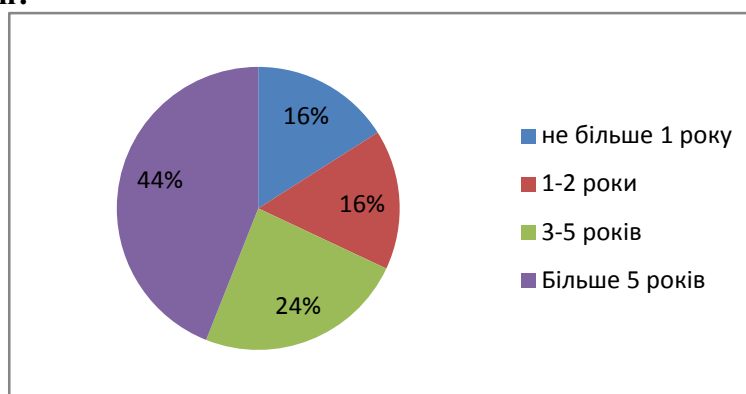
Але 46% опитаних респондентів заявило, що не мали можливості застосувати нові знання під час роботи. Аналізуючи їх відповіді, ми виявили такі причини: вихід на пенсію через скорочення розміру пенсій для працюючих пенсіонерів (28%), звільнення з роботи через низьку заробітну плату державного службовця (28%), під час роботи не зтикаються з такими питаннями (44%) *“Ми найнижча ланка державних службовців і з цими питаннями практично не маємо справи” (Львів 2).*

Ми вирішили за доцільне вказати організаторам заходу ряд посад, представники яких, на їх думку, не зтикаються безпосередньо з питаннями застосування нового антикорупційного законодавства: головний спеціаліст юридичного відділу ОДА, головний спеціаліст юридичного відділу РДА, начальник відділу правової роботи, правової освіти, реєстрації нормативно-правових актів та систематизації головного управління юстиції в області, провідний спеціаліст відділу організації та контролю за виконанням рішень управління державної виконавчої служби головного управління юстиції в області, головний спеціаліст управління з питань власності ОДА, заступник директора департаменту соціальної роботи ОДА. Маємо сподівання, що цей перелік посад допоможе організаторам скласти і надіслати відповідним держаним установам більш конкретний запит щодо формування цільових груп учасників навчальних семінарів.

Результати опитування учасників семінарів, проведеного Інститутом, свідчать про те, що респонденти займають посади, пов'язані з проблематикою запобігання корупції. Досвід роботи державних службовців розподілився таким чином: 44% працюють з даним питанням “більше 5-ти років”, 24% - “3 – 5” років, порівну по 16% респонденти мають досвід “1-2 роки” та “не більше одного року” (див. Діаграма 3).

Діаграма 3. Як давно Ваша службова діяльність пов'язана з проблематикою запобігання корупції?

Ми можемо зробити припущення, що 16% респондентів, які зазначили, що їх службова діяльність пов'язана з проблематикою запобігання корупції “не більше 1 року”, є представниками тієї групи респондентів, які в інтерв'ю зазначили, що під час роботи не зтикаються з такими питаннями (44%).

Це піднімає питання більш ретельного відбору учасників семінару. На нашу думку, під час формування списку учасників семінару, корисним і ефективним був досвід запрошення учасників з Полтавської області:

“Я відповідала за участь представників Полтавської області на семінарі. Для цього я запросила держаних службовців різних ланок: село, район, місто, з відповідної комісії по боротьбі з корупцією. Але вони всі мають безпосереднє відношення до цього питання” (Полтава 1).

Варто зазначити, що всі опитані респонденти з Полтавської (а також Дніпропетровської та Вінницької) області зазначили, що постійно використовують на практиці отримані знання.

Відповіді респондентів під час інтерв'ю засвідчили, що **найбільш корисними для роботи на практиці виявились такі питання, що розглядались на семінарі (список по рейтингу відповідей):**

- фінансовий контроль – 75%;
- конфлікт інтересів – 63%;
- діяльність уповноважених органів (посадових осіб) з запобігання корупції – 17%;
- загальна характеристика законодавства – 13%;
- правила етичної поведінки – 8%.

4. Про необхідність подальшого навчання

Під час дослідження виявлено, що **переважна кількість респондентів потребує подальшого навчання з питань застосування нового антикорупційного законодавства.** Бажання взяти участь у наступних семінарах з цієї тематики висловило 92% учасників. Аналіз відповідей респондентів дозволив виділити три основні причини такого бажання:

- отримання роз'яснень щодо певних аспектів нового законодавства, яке вступило в силу 26.04.2015р.

“Обов'язково взяв би участь, тому що є деякі питання в тексті законодавства, які можна трактувати по різному. Експерти надають ґрунтовні та змістовні відповіді. Треба частіше проводити такі заходи у зв'язку із змінами, які зараз відбуваються в суспільстві” (Полтава 2)

“Це не завадило б. 26-го квітня вступив у дію новий Закон про корупцію. А супроводжувальні акти не змінили, немає єдиного законодавства. В документах виникає протиріччя” (Харків 3)

“Так, для загального розвитку та підвищення кваліфікації. Антикорупційне законодавство актуальне, вступив в дію новий закон 26.04.2015. Зараз вже можна буде побачити які в ньому існують прогалини, недоліки та обговорити це під час семінару” (Івано-Франківськ 2)

- підвищення кваліфікації

“Так, тому що в зв'язку з посиленням напрямку по боротьбі з корупцією треба знати всі правила. Не будеш знати певні обмеження і заборони, які існують, потім відповідатимеш ” (Вінниця 1)

“Обов'язково. В районах працює мало освічених людей. На одну людину покладено багато обов'язків, тому вона фізично не встигає вивчати документи. Людей не вистачає. Тому з району треба запрошувати на такі семінари не одну особу, а п'ять” (Вінниця 2)

- спілкування з колегами з різних організацій

“Це дає можливість поспілкуватись і узгодити деякі питання з представниками вищестоящих органів, обмінятись досвідом з колегами” (Івано-Франківськ 1).

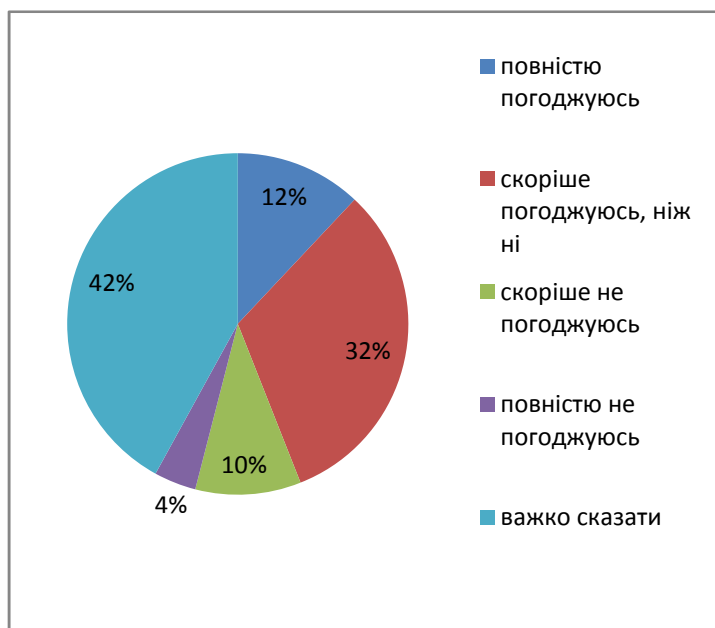
Інші 8% опитаних респондентів не висловили бажання брати участь у цих семінарах через те, що планують звільнитися найближчим часом через низький рівень оплати заробітної плати державного службовця:

“Я переходжу працювати в іншу структуру через низьку заробітну плату”
(Київ 3)

“Я буду звільнятись, бо не можливо віддаватись роботі на 1600 гривень”
(Дніпропетровськ 1)

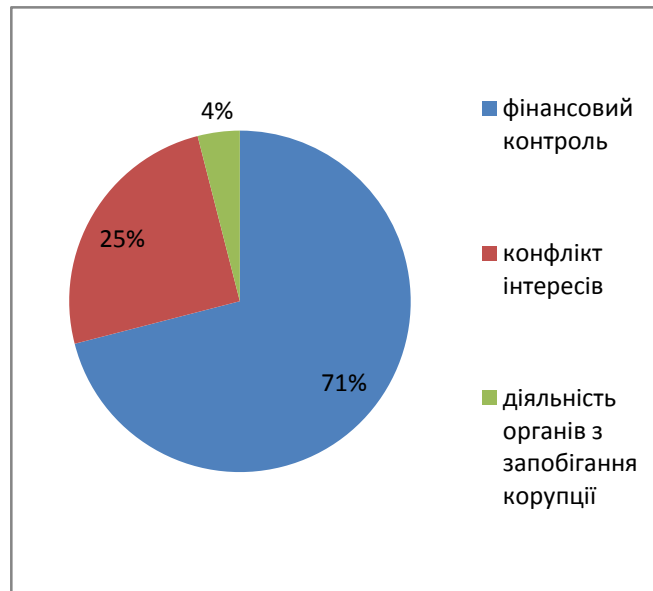
Результати опитування респондентів, проведені Інститутом, виявили ще одну важливу причину для подальшого продовження навчання цільової групи – це неоднозначна оцінка учасниками потенціалу нового антикорупційного законодавства. Значна частина учасників (42%) не має чіткої позиції щодо його ефективності та здатності змінити ситуацію в країні. Головним, на думку експертів проекту, тут є сумнів щодо повноти та адекватності його імплементації. Показовим є те, що лише 14% оцінюють його скептично і не мають впевненості щодо його впливу на ситуацію. Водночас 44% погоджуються з оцінкою нового законодавства як такого, що здатне створити ефективний механізм протидії корупції (див. Діаграма 4.).

Діаграма 4. Чи погоджуєтесь Ви з наступним судженням: “нові антикорупційні закони дозволять зробити протидію і запобігання корупції більш ефективними та дієвими”?

Серед тем з нового антикорупційного законодавства, які треба більш детально обговорити під час нових семінарів, 71% респондентів, з якими проводилось інтерв'ю, визначили фінансовий контроль, 25% - конфлікт інтересів, 4% - діяльність уповноважених органів з запобігання корупції (див. Діаграма 5).

Діаграма 5. Які теми з нового антикорупційного законодавства Ви хотіли б більш детально обговорити під час семінару?

В фінансовому контролі основні запитання стосуються заповнення декларації державного службовця в 2015 році:

“Заповнення нової декларації – у всіх учасників залишилось багато запитань. Стосовно реєстру були якісь натяки, але роз’яснювальної роботи з графами не було. Які графи з декларації будуть введено до реєстру? Чи всі декларації будуть розміщені в реєстрі?” (Полтава 1)

“Багато людей заповнюють декларацію навмання. Треба підказувати куди писати, щоб не було дубляжу. Податкова має застарі дані щодо відчуження майна, як з цим бути? Взагалі б було корисно, щоб створили «рибу» декларації в графічному варіанті, роздали її заздалегідь, щоб ми могли знайомитись з нею, визначити запитання щодо заповнення та обговорити їх під час семінару” (Харків 1)

“Яким чином відображати в декларації питання власності? Чи є добровільною згода власника майна (родича) на надання інформації?” (Вінниця 2)

Запитання щодо конфлікту інтересів торкаються безпосереднього підпорядкування осіб/організацій і перевірок на конфлікт інтересів:

“Конфлікт інтересів має багато запитань – і мало відповідей. На кого поширюється дія Закону?” (Івано-Франківськ 2)

“Яким чином вирішувати питання конфлікту інтересів, коли в прямому підпорядкуванні знаходяться “особа – особа”, “організація – організація”?” (Київ 2)

“Яким чином поводить перевірка на конфлікт інтересів? Немає жодних підзаконних актів на перевірку посадових осіб” (Львів 3)

Тема діяльності уповноважених органів з запобігання корупції цікавить респондентів з точки зору механізму діяльності Національного антикорупційного бюро та уповноважених підрозділів по боротьбі з корупцією:

“Який існують механізм звернення по роз’яснення до Національного антикорупційного бюро? Чи можна отримати алгоритм застосування Закону в цілому?” (Київ 2)

“Цікавить робота уповноважених підрозділів по боротьбі з корупцією, як їх розмежувати, хто є відповідальним за це в юридичних особах? Питання розроблення антикорупційних програм в органах державної влади, хто це буде робити на районному рівні? Чи будуть надані рекомендації щодо впровадження антикорупційних програм в органах державної влади?” (Івано-Франківськ 1)

“Які органи мають право проводити перевірки? Які документи є підставою для проведення такої перевірки? (Вінниця 1)

Актуальність більш детального вивчення цих тем підтверджують результати тестування рівня знань положень Закону України “Про запобігання корупції” учасниками двох семінарів – у Києві та Вінниці, яке проводив Інститут (див. Додаток 7.4).

5. Оцінювання організаційного та інформаційно-методичного забезпечення заходу

Респондентам було запропоновано оцінити організаційний рівень проведення заходу за 5-ти бальною шкалою (вчасно надано інформацію про захід; зручність аудиторії для проведення семінару; якість їжі, запропонованої учасникам; набір канцелярських товарів для роботи) і висловити побажання. **88% відсотків опитаних респондентів оцінили організаційний рівень проведення заходу на “5”:**

“На “5”. Може лише подякувати, що знайшли можливість організувати такий семінар” (Полтава 3)

“На “5”. Високий рівень” (Львів 1)

12% учасників поставили оцінку “4”. Учасники семінару в Івано-Франківську (30.01.2015), куди були також запрошені представники з Чернівецької області зауважили, що не всім учасникам вистачило канцелярського приладдя. Учасники семінару у Вінниці (06.03.2015) висловили побажання організаторам враховувати необхідну кількість наборів з канцелярським приладдям для учасників і відшкодування транспортних витрат. Під час оцінювання проекту з’ясувалось, що у роботі цих двох семінарів брало участь більше людей, ніж спочатку було заплановано, тому бюджет проведення заходу не передбачав додаткових затрат.

Задоволеними інформаційно-методичним забезпеченням семінару (професійний рівень лекторів, роздаткові матеріали, практичні поради щодо змін у антикорупційному законодавстві) залишилось 88% учасників семінару:

“Доповідачі мали дуже високий професійний рівень Матеріали були корисні, представлена нова нормативна база” (Чернівці 1)

“Я порівнюю свою участь на курсах НАДУ з підвищення кваліфікації. Семінар набагато вище за змістом і методами подання інформації (Дніпропетровськ 2)

“Я задоволений на 100% всіма матеріалами, які нам роздали. Захід був цікавий, змістовний, такі семінари в нас рідко бувають” (Полтава 2)

“Роздаткові матеріали були корисні, доречні, практично зорієнтовані” (Івано-Франківськ 1)

“Серед матеріалів був корисний список літератури, збірник законів. Під час роботи я користуюсь ними” (Дніпропетровськ 1)

Не вистачило роздаткових матеріалів для 8% учасників (Івано-Франківськ, Вінниця):

“Для мене не вистачило роздаткових матеріалів. Коли я повернувся, то на нараді доповідав по своїм нотаткам, які зробив на семінарі, також спеціально шукав матеріали в Інтернеті, щоб донести інформацію до колег” (Вінниця 2).

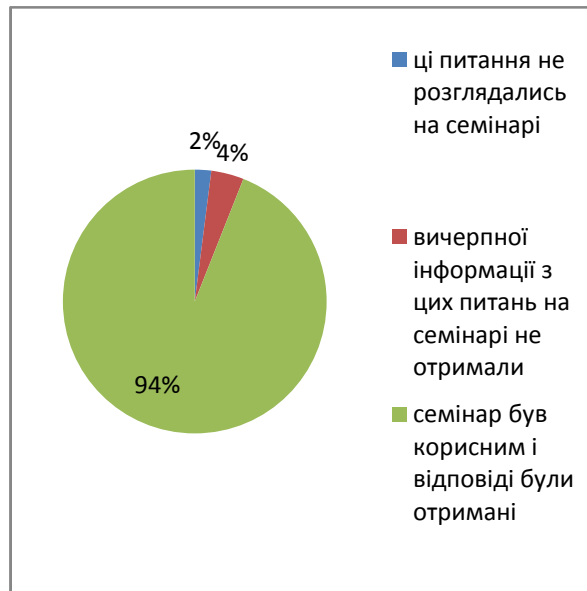
4% учасників вважають, що роздаткові матеріали потребують доопрацювання:

“Матеріали були застарі, це результати моніторингу за 2012 рік. Хотілось би мати більш свіжі дані стосовно статистики, рівня заробітної плати тощо” (Полтава 1)

“Роздаткові матеріали не давали відповідей на всі запитання, яких було багато. Наступного разу організаторам варто проаналізувати запитання, які задавались під час вже проведених заходів і підготувати методичні рекомендації, які містили б в собі формат “запитання – відповідь” (Івано-Франківськ 2).

Про позитивну оцінку інформаційно-методичного забезпечення семінару також свідчать результати опитування учасників, яке проводив Інститут. 94% респондентів вважають, що семінар допоміг їм з'ясувати найбільш складні теми нового антикорупційного законодавства. 4% учасників зазначили, що не отримали вичерпної інформації з цих питань, і лише 2% заявили, що ці питання не розглядались на семінарі (див. Діаграма 7).

Діаграма 6. В якій мірі сьогоднішній захід допоміг Вам з'ясувати найбільш складні питання (теми) нового антикорупційного законодавства?

6. Сильні та слабкі сторони проекту.

Під час інтерв'ю ми просили експертів висловити свою думку стосовно сильних та слабких сторін реалізованого проекту “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України”. Результати аналізу відповідей представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1. Сильні та слабкі сторони проекту

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Досвідчені експерти • Цільова аудиторія слухачів • Якісні роздаткові матеріали • Тренінги в обласних центрах • Визначені ключові проблеми • Практична спрямованість семінарів • Обмін досвідом • Підтримка МЮУ • Організаційний рівень заходів 	<ul style="list-style-type: none"> • Обмежена кількість охоплених областей (вісім областей) • Обмежена кількість слухачів з області (не охоплено всі райони) • Обмежена категорія слухачів (переважно державні службовці)

V. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Якщо продовжувати реалізацію проекту, то, на думку експертів, варто зосередитись на таких моментах:

1. **Удосконалити формат проведення заходу** – використати режим поєднання ознайомчого семінару та активного тренінгу.
2. **Уточнити і деталізувати тематику семінарів/тренінгів відповідно до результатів проведених заходів.** Зокрема, окремі прогалини законодавства мають бути пояснені на рівні чітких алгоритмів поведінки (декларування доходів; попередження та вирішення конфлікту інтересів; особливості попередження корупції щодо окремих категорій працівників чи окремих типів населених пунктів).
3. **Проводити додатковий цільовий відбір учасників** семінару/тренінгу, використовуючи для цього місцеві людські ресурси.
4. **Змінювати фокус навчання в залежності від цільової групи аудиторії** із збереженням загальних тем системи антикорупційного законодавства. Окремо слід охопити прокурорів, адвокатів, суддів, слідчий апарат міліції на місцях. Це абсолютно різні аудиторії, які потребують різної методики викладання матеріалу.
5. **Приділити більше часу і уваги практичним кейсам і ситуаціям.**
6. **Застосувати практику “раннє попередження”** - за тиждень до заходу надати можливість учасникам направляти свої запитання експертам, з тим, щоб на тренінгу ці питання були розглянуті.
7. **Провести тренінги в усіх областях України.**
8. **Запланувати друк додаткової кількості методичних матеріалів**, які представники органів державної влади могли б забрати до бібліотеки своїх організацій.

VI. ВИСНОВКИ

1. Проект № 49262 “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України” досягнув всіх очікуваних результатів. Виконавець проекту ГО “Інститут прикладних гуманітарних досліджень” за кількісними показниками перевиконав свої зобов’язання (проведено 6 семінарів замість 5-ти, охоплено 236 осіб замість 150-ти).
2. Організаційний рівень заходів в рамках проекту оцінюється на “5” за 5-ти бальною шкалою.
3. Інформаційно-методичне забезпечення проекту представлено на високому професійному рівні, про що свідчать відгуки учасників заходів. Проект продемонстрував практично-орієнтовані результати своєї діяльності.
4. Діяльність, розпочата в рамках проекту, потребує подальшої реалізації та фінансової підтримки з боку донорів.

VII. ДОДАТКИ

7.1 Інструкція з запитаннями для проведення індивідуальних інтерв'ю з учасниками проекту, які брали участь в семінарі “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”

Орієнтовний час для проведення інтерв'ю - 20 хв.

Вступ (2 хв.)

*Пояснення щодо цілей оцінювання і тематики інтерв'ю: **Ваш досвід участі в семінарі “Питання застосування нового антикорупційного законодавства” і погляд щодо практичного використання знань і матеріалів, отриманих під час заходу.***

Анонімність: ніхто крім мене не буде мати доступу до аудіо запису, який буде видалено після підготовки стенограми; у стенограмі будуть використовуватися псевдоніми.

Немає правильних і неправильних відповідей, ми хочемо почути Ваші думки, які допоможуть нам проаналізувати доцільність проведення таких заходів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів і удосконалити змістовну частину семінарів.

1. Чи мали Ви можливість застосувати отримані під час семінару знання на практиці? *(Так/Ні, якщо ТАК, то яким чином)*
2. Які питання, що розглядались на семінарі, виявились найбільш корисними для Вашої роботи на практиці:
  - загальна характеристика законодавства;
  - діяльність уповноважених органів (посадових осіб) з запобігання корупції;
  - правила етичної поведінки;
  - конфлікт інтересів;
  - фінансовий контроль.
3. Які теми з нового антикорупційного законодавства Ви хотіли б більш детально обговорити під час семінару?
4. Як Ви оцінюєте організаційний рівень проведення заходу за 5-ти бальною шкалою (вчасно надано інформацію про захід; зручність аудиторії для проведення семінару; якість їжі, запропонованої учасникам; набір канцелярських товарів для роботи)? Чи маєте якісь побажання?
5. Як Ви оцінюєте інформаційно-методичне забезпечення семінару (роздаткові матеріали, практичні поради щодо змін у антикорупційному законодавстві)? Чи маєте якісь побажання?
6. Чи хотіли б Ви взяти участь у наступних семінарах з цієї тематики? Чому?

7.2 Інструкція з запитаннями для проведення індивідуальних інтерв'ю з керівником проекту та експертами, які проводили навчання семінарі “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”

Орієнтовний час для проведення інтерв'ю - 25 хв.

Вступ (2 хв.)

Пояснення щодо цілей оцінювання і тематики інтерв'ю: про Ваш досвід участі в проекті “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України”, який проводиться громадською організацією “Інститут прикладних гуманітарних досліджень”.

Анонімність: ніхто крім мене не буде мати доступу до аудіо запису, який буде видалено після підготовки стенограми; у стенограмі будуть використовуватися псевдоніми.

Немає правильних і неправильних відповідей, ми хочемо почути Ваші думки, які допоможуть нам проаналізувати доцільність проведення таких заходів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів і удосконалити змістовну частину семінарів.

1. Які існують перешкоди для застосування нового антикорупційного законодавства?
2. Які Ви можете визначити сильні сторони даного проекту?
3. Які, на Ваш погляд, існують недоліки даного проекту?
4. Як Ви оцінюєте інформаційно-методичні матеріали, розроблені під час проекту? Вони потребують доопрацювання чи збільшення кількості тематик для слухачів?
5. Якщо продовжувати реалізацію проекту, то на чому зараз треба зосередитись? (Наприклад, чи треба змінювати фокус навчання семінарів; чи є потреба зробити семінари більш вузько направлені: окремо про конфлікт інтересів, нові вимоги до декларацій тощо; чи можливо охопити інші категорії учасників, якщо ТАК, то які саме).
6. Яка, на Ваш погляд, необхідна допомога від держави, організацій-партнерів, донорів для подальшого застосування нового антикорупційного законодавства?

7.3 Опитувальник для учасників семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”

Шановний учасник семінару!

Просимо Вас дати відповіді на питання цієї анкети, які мають надати можливість організаторам заходу визначити ті питання, що не знайшли відображення у основних сесіях заходу і потребують надання учасникам додаткової інформації.

- 1. Як давно Ваша службова діяльність пов’язана з проблематикою запобігання корупції.**
  1. не більше 1 року
  2. 1-2 роки
  3. 3-5 років
  4. більше 5 років

- 2. Чи доводилось Вам протягом останніх двох років приймати участь в начальних заходах з антикорупційної проблематики?**
  1. Жодного разу;
  2. 1 раз;
  3. 2-5 рази;
  4. 5-10 разів;
  5. більше 10 разів.

- 3. Чи доводилось Вам особисто протягом останніх двох років проводити інформаційно-освітні заходи (робити доповіді, презентації, проводити навчання, тощо) з антикорупційної проблематики?**
  1. Жодного разу
  2. 1 раз
  3. 2-5 рази
  4. 5-10 разів
  5. більше 10 разів

- 4. Чи вдалось Вам раніше (до сьогоднішнього заходу) ознайомитись з новим антикорупційним законодавством?**
  1. Поки що такої можливості не було
  2. Знайомився опосередковано (читав коментарі, відгуки , тощо)
  3. Читав текст, але вибірково, лише окремі статті законів
  4. Прочитав тексти повністю і досить уважно.

- 5. Чи погоджуєтесь Ви з наступним судженням: “нові антикорупційні закони дозволять зробити протидію і запобігання корупції більш ефективними та дієвими”?**
  1. Повністю погоджуюсь;
  2. Скоріше погоджуюсь ніж ні;
  3. Скоріше не погоджуюсь ніж погоджуюсь;
  4. Повністю не погоджуюсь;
  5. Важко сказати.

6. Особисто для Вас, які питання (теми) нового антикорупційного законодавства здались найбільш складними з точки зору практичного застосування?

НАПИШІТЬ

---

7. В якій мірі сьогоднішній захід допоміг Вам з'ясувати ці питання?

1. Ці питання не розглядались на семінарі.
2. Семінар був корисним, але вичерпної інформації з цих питань не вдалось отримати.
3. Семінар був корисним і відповіді були отримані.

Стосовно змісту семінару:

8. З яких питань (тем), які розглядались на семінарі, Ви особисто хотіли б отримати додаткову інформацію (коментарі, методичні рекомендації, консультації)? (НАПИШІТЬ)

- Загальна характеристика законодавства

- Діяльність уповноважених органів (посадових осіб) з запобігання корупції

- Правила етичної поведінки

- Конфлікт інтересів

- Фінансовий контроль

---

9. Які додаткові теми могли б стати предметом обговорення на семінарі?

---

10. Які у Вас є побажання, оцінки та коментарі щодо семінару?

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ !

7.4 Тести для учасників семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”

Інститут прикладних гуманітарних досліджень

м. Харків, вул. Артема, 24 офіс 2

тел./факс (057) 714-99-52

iahr@online.ua

<http://www.iahr.com.ua>

Проект “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України”

ТЕСТИ

1. Яким з наведених суб'єктів визначаються засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія)?

- а) Президентом України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Радою національної безпеки і оборони України;
- г) Верховною Радою України.

2. Вкажіть органи, які належать до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

- а) Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції;
- б) органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції;
- в) органи прокуратури, Національне антикорупційне бюро України;
- г) органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

3. Що означає термін “реальний конфлікт інтересів”?

- а) неузгодженість між різними повноваженнями особи, що впливає на ефективність їх виконання;
- б) суперечність між приватним інтересом особи та її повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання повноважень;
- в) суперечність між приватними інтересами громадян та повноваженнями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- г) ситуація, за якої складається враження суперечності між приватним інтересом особи та її службовими повноваженнями.

4. Який орган згідно із Законом України “Про запобігання корупції” уповноважений здійснювати контроль та повну перевірку декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

- а) Рахункова палата;
- б) Національне агентство з питань запобігання корупції;
- в) Державна фінансова інспекція;
- г) Національне агентство України з питань державної служби.

5. В якій з описаних нижче ситуацій є порушення обмеження щодо прямого підпорядкування близьких осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування ?

- а) батько займає посаду голови районної державної адміністрації, а його донька – начальника відділу в цій же районній державній адміністрації, роботу якого курує один із заступників голови адміністрації ;
- б) рідний брат начальника УМВС в області працює заступником начальника УМВС в іншій області;
- в) свекруха та невістка є відповідно сільським головою та бухгалтером цієї ж сільської ради;
- г) чоловік та дружина працюють в різних самостійних структурних підрозділах одного й того ж міністерства.

6. Вкажіть суб'єктів прийняття рішення про усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах конфлікту інтересів.

- а) керівник структурного підрозділу, в якому працює особа, або будь-яка особа, яка займає вищу посаду від займаної особою, у якої виник конфлікт інтересів;
- б) керівник органу або керівник структурного підрозділу, в якому працює особа;
- в) керівник органу, помічник керівника органу, керівник структурного підрозділу, в якому працює особа;
- г) заступник керівника органу, помічник керівника органу, радник керівника органу, заступник керівника структурного підрозділу, в якому працює особа.

7. Вкажіть, яка з наведених вимог не є складовою правил щодо політичної нейтральності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, при виконанні своїх службових повноважень.

- а) уникати демонстрації власних політичних переконань або поглядів;
- б) не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків;
- в) бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими;
- г) не використовувати службові повноваження в інтересах окремих політиків.

8. Вкажіть які з вказаних правил етичної поведінки порушує посадова особа, яка з огляду на особисте негативне ставлення в максимально тривалі строки розглядає документи безробітних громадян, в той час як оперативно опрацьовує документи всіх інших категорій осіб.

- а) щодо політичної нейтральності;
- б) щодо неупередженості;
- в) щодо нерозголошення інформації;

г) щодо утримання від виконання незаконних доручень.

9. Яким чином службова особа органу державної влади зобов'язана відреагувати на незаконне доручення керівництва ?

- а) утриматися від виконання доручення та негайно в письмовій формі повідомити керівника органу;
- б) виконати доручення та попередити керівника про небажання виконувати подібні доручення в подальшому;
- в) виконати доручення та поінформувати трудовий колектив органу;
- г) підлеглий не зобов'язаний оцінювати доручення керівництва, а повинен виконувати їх.

10. Який спосіб подання декларації особи, уповноваженої на виконання функції держави або місцевого самоврядування, передбачає Закон України “Про запобігання корупції” ?

- а) надання паперової форми декларації до Національного агентства з питань запобігання корупції;
- б) шляхом заповнення на офіційному веб-сайті органу, в якому працює суб'єкт декларування;
- в) надання паперової форми декларації до кадрового підрозділу;
- г) шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції.

7.5 Результати тестування учасників семінару “Питання застосування нового антикорупційного законодавства”

**Інститут прикладних
гуманітарних
досліджень**

м. Харків, вул. Артема, 24 офіс 2

тел./факс (057) 714-99-52

iahr@online.ua

<http://www.iahr.com.ua>

Проект “Проведення тренінгів для державних службовців, працівників прокуратури та адвокатів з питань застосування антикорупційного законодавства України”

Результати тестування учасників.

Для отримання об’єктивного уявлення про ступінь підготовленості учасників тренінгів було розроблено тести для оцінки знання положень Закону України “Про запобігання корупції”. Кількість тестів - 10, що охоплювали основні питання, що є актуальними саме для державних службовців. За рівнем складності тести були відібрані як інструменти оцінювання виключно “знання законодавства” і не стосувались оцінок певних ситуацій, які могли б вимагати більш ґрунтовної підготовки.

Тестування було проведено на семінарах у Києві та Вінниці. Результати викладені нижче.

а) Київ – середній бал склав 3,6 (тобто середня кількість правильних відповідей складала 7,2 із 10 можливих; при цьому жоден із учасників не дав правильної відповіді на всі питання, а у трьох учасників – кількість правильних відповідей не перевищувала 2.

б) Вінниця - середній бал склав 3,3 (тобто середня кількість правильних відповідей складала 6,6 із 10 можливих; при цьому лише один із учасників дав правильні відповіді на всі питання, а у 5 учасників – кількість правильних відповідей не перевищувала 2.

Аналіз відповідей на конкретні тести дозволив встановити найбільш суттєві прогалини у знаннях нового антикорупційного законодавства:

- положення щодо змін інституційної системи запобігання корупції, особливо – статус та повноваження НАЗК, форми його участі у протидії корупції, взаємодія з уповноваженими правоохоронними органами;
- нові процедури декларування (фінансового контролю);
- попередження конфлікту інтересів (розуміння сутності реального та потенційного конфлікту інтересів, моделі поведінки у таких ситуаціях);
- етичні стандарти як засіб попередження корупції.

7.6 Програма семінару «Питання застосування нового антикорупційного законодавства»

«Питання застосування нового антикорупційного законодавства України»

**Інститут
прикладних
гуманітарних
досліджень**

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

10:30	Ресстрація учасників Кава
11:00	Вступні промови <i>Роберт Сіверс, директор Департаменту антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя, Міністерство юстиції України</i> <i>Михайло Буроменський, президент Інституту прикладних гуманітарних досліджень, член делегації України в GRECO (2006-2011 рр.)</i>
11:20	Загальна характеристика нового антикорупційного законодавства України <i>Руслан Рябошапка, незалежний експерт, заступник Міністра Юстиції України (березень-листопад 2014 р.), директор Бюро антикорупційної політики (2010-2011 рр.) Голова делегації України в GRECO (2006-2011 рр.)</i>
12:00	Обговорення
12:10	Інституційне забезпечення нової системи запобігання корупції <i>Олександр Сердюк, директор аналітичного центру Інституту прикладних гуманітарних досліджень</i>
12:45	Обговорення
13:00	Правила етичної поведінки у механізмі запобігання корупції <i>Михайло Буроменський, президент Інституту прикладних гуманітарних досліджень</i>
13:30	Обговорення
14:00	Обід
14:40	Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів <i>Роберт Сіверс, директор Департаменту антикорупційного законодавства та законодавства про правосуддя, Міністерство юстиції України</i>
15:10	Обговорення
15:20	Питання фінансового контролю в новому антикорупційному законодавстві <i>Михайло Буроменський, президент Інституту прикладних гуманітарних досліджень</i>
16:00	Обговорення
16:30	Заключні промови